

NÁRODNÍ AKČNÍ PLÁN PREVENCE DĚTSKÝCH ÚRAZŮ NA LÉTA 2007–2017

THE NATIONAL ACTION PLAN OF CHILD ACCIDENT PREVENTION FOR THE YEARS 2007–2017

IVA TRUELLOVÁ

Ministerstvo zdravotnictví ČR, Praha

SOUHRN

Česká republika patří mezi státy s vysokou úmrtností dětí na následky úrazů. V poslední době sice tato úmrtnost klesá, celkový počet úrazů však nikoli. Preventivní aktivity nebyly dosud koordinovány a systémově řešeny. Na Ministerstvu zdravotnictví byla proto ustavena pracovní skupina pro prevenci dětských úrazů a byl vytvořen Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007–2017. Plán je zásadním krokem k systémovému řešení problému. Je kladně hodnocen orgány WHO a EU. Jedním z prvních úkolů je ustavení Národního registru dětských úrazů.

Klíčová slova: úrazy dětí, prevence úrazů, akční plán prevence

SUMMARY

The Czech Republic is among the countries with high child mortality due to accidents. Although that mortality has been falling recently, the overall number of accidents has not. Up to now, preventive activities were not being coordinated and systemically resolved. Therefore, at the Ministry of Health there has been established a working group for child accident prevention and developed a National Action plan of Child Accident Prevention for the years 2007–2017. The plan is a decisive step towards a systemic approach to the problem. It has been rated positively by WHO and EU organs. Presently, one of its major tasks is the establishment of a National Register of Child Accidents.

Key words: child accidents, accident prevention, action plan

Úrazy představují závažný zdravotnický, ekonomický a společenský problém na celém světě. Ve státech OECD vzrostl podíl úmrtí v důsledku úrazů za posledních 25 let z 25 % na 37 %. Úrazy jsou ve vyspělých státech příčinou více než 40 % úmrtí dětí od 0–14 let. Každoročně umírá v důsledku úrazů ve státech OECD 20 000 dětí (v rozvojových zemích cca 1 milion dětí 0–14 let). Dopravní nehody tvoří ve státech OECD v průměru 41 % všech usmrcení v důsledku úrazu dětí do 14 let, utonutí 15 %, úmyslné úrazy 14 %, popáleniny 7 %, pády 4 %, otravy 2 %, zranění střelnou zbraní 1 %. Na úrazovost dětí má vliv prostředí – je evidována 4krát vyšší míra úmrtnosti v zemích s nízkými socio-kulturně-ekonomickými podmínkami.

V některých státech je úmrtnost na úrazy a četnost úrazů velmi nízká díky dobře organizovanému systému prevence úrazů. Úrazům lze předcházet. Znalost všech okolností úrazů je důležitá pro omezování a předcházení vzniku těchto nežádoucích příhod i pro nastavení preventivních opatření.

Česká republika se řadí mezi státy s nejvyšší úmrtností dětí v důsledku úrazů. V České republice jsou úrazy nejčastější příčinou úmrtí dětí a mladých dospělých a třetí nejčastější příčinou úmrtí v celé populaci. Přestože úmrtnost na úrazy v poslední době mírně klesá, celkový počet úrazů neklesá. Podle statistik dochází k nejzávažnějším úrazům v dopravním prostředí; nejčastějším místem vzniku úrazu je domov a škola.

V České republice je mnoho aktivit zabývajících se problematikou prevence dětských úrazů, díky kterým došlo v posledních letech k mírnému zlepšení v úmrtnosti dětí v důsledku úrazů. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto aktivity dosud nebyly koordinovány a nebyly řešeny systémově, jejich efektivita nebyla dostatečná a nedošlo k potřebnému snížení dětské úrazovosti.

Ustavení Meziřesortní pracovní skupiny pro prevenci dětských úrazů na MZ a vytvoření a následné plnění Národního akčního plánu prevence dětských úrazů na léta 2007–2017 (dále jen Národní akční plán) lze považovat za zásadní krok systémového řešení problematiky dětských úrazů v České republice, který je velmi kladně hodnocen orgány WHO a EU.

Národní akční plán mapuje dosavadní aktivity v rámci prevence dětských úrazů, hodnotí tyto aktivity z hlediska slabých a silných stránek, využítí příležitostí a odvrácení hrozeb.

Za silné stránky lze považovat např.:

- Existenci stávajících vládních dokumentů a koncepcí zabývajících se problematikou dětských úrazů – zvl. „Národní strategie bezpečnosti silničního provozu“, „Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. století“ a některé závazné právní normy.
- Síť dětských traumatologických center.
- Existenci systému sběru úrazových dat (ÚZIS, re-

gistr polytraumat), projektu CÚP 2. LF UK „Registr dětských úrazů“, evidence úrazů ve školách a školských zařízeních, analýzy úrazů zpracovávané Českou školní inspekcí a evidence Ústavu pro informace o vzdělávání.

- Existenci dílčích aktivit v rámci projektů podpory zdraví podpořených v rámci dotačního programu „Národní program zdraví – projekty podpora zdraví“ (Děťství ve zdraví a bez úrazů, Bezpečná cesta do školy, Nerozbij si kolena, Předvídej!), programů (Bezpečná komunita, Bezpečná škola, Zdravá města ČR), výzkumů, studií a kampaní (Národní dny bez úrazů, Na kolo jen s přílbou, Pásovec, Vidíš mě, Jablko nebo citron).
- Existenci dozoru České obchodní inspekce nad trhem.
- Existenci sítě preventistů Policie ČR, Centra dopravní prevence MV a Policie ČR při Muzeu Policie ČR.
- Dobrý systém vzdělávání pregraduálně i postgraduálně, kurzy, školení, existence a příprava rámcových vzdělávacích programů škol a školských zařízení.
- Vydávání informačních materiálů, zdravotně-výchovných materiálů a periodik zaměřených na prevenci úrazů, otrav a násilí v ČR.
- Zájem veřejného i soukromého sektoru na spolupráci v oblasti prevence úrazů, a to včetně zdravotních i komerčních pojišťoven.
- Existenci mezinárodní spolupráce, mezinárodních smluv, dokumentů a finančních fondů.

Za slabé stránky lze považovat např.:

- Absenci jednotného, koordinovaného a systémového řešení na národní – regionální – lokální úrovni a neexistenci Národní strategie prevence dětských úrazů.
- Nedostatečná opatření týkající se snížení dětské úmrtnosti na následky úrazů a dětské úrazovosti legislativního a nelegislativního charakteru.
- Nedostatečnou podporu ze strany státní správy a samosprávy. Nedostatečnou politickou podporu pro realizaci preventivních opatření na všech úrovních.
- Neefektivní vynakládání finančních prostředků

– chybí systémová podpora projektů, programů, výzkumů a aktivit na lokální, regionální, národní i mezinárodní úrovni a široké využití a informovanost o výsledcích těchto aktivit.

- Nekompatibilitu systémů evidence a nedostatečná validita dat potřebných pro prevenci úrazů dětí, neexistence registru dětských úrazů.
- Nedostatečné využití mezinárodní spolupráce a nízká implementace mezinárodních norem na národní úrovni.
- Nedostatek odborníků pro výzkum, epidemiologii úrazů a hodnocení efektivity preventivních programů. Nedostatečnou podporu výzkumných projektů zaměřených na úrazovou problematiku.
- Nedostatečnou edukaci a informovanost odborné i laické veřejnosti.
- Nedostatky v řešení problémů souvisejících s poškozením úrazem včetně sociálního začleňování.
- Nedostatečné plnění příslušných úkolů vyplývajících z vládních dokumentů a koncepcí.

Národní akční plán stanovuje nejdůležitější úkoly jednotlivých rezortů pro období 2007–2017.

Jedním z prioritních úkolů rezortu zdravotnictví je ustavení Národního registru dětských úrazů. Výsledky tohoto registru budou vyhodnoceny po 1 roce jeho fungování s následnou revizí úkolů Národního akčního plánu a jejich doplněním o konkrétní opatření cílená na zjištěné problémy.

Cílem Národního akčního plánu prevence dětských úrazů na léta 2007–2017 je maximální snížení dětské úmrtnosti v České republice v důsledku úrazů a zastavení nárůstu a snížení četnosti dětských úrazů, zejména úrazů závažných a s trvalými následky.

MUDr. Iva Truellová
Ministerstvo zdravotnictví
Palackého nám. 4
128 01 Praha 2

E-mail: iva.truellova@mzcr.cz